

Maria Retter: Vliv úrovně plodnosti žen na jejich zaměstnanost v USA mezi lety 1987 a 2003

Diplomová práce – posudek oponentky

Téma předložené diplomové práce patří k tématům, která jsou trvale v centru pozornosti jak ekonomů, tak demografů, neboť v podmínkách obecně nízké úrovně plodnosti zajímá jak ekonomy, tak demografy, jak souvisí úroveň plodnosti žen s jejich zapojením do trhu placené práce. Z toho důvodu považují práci za užitečnou a řešené téma za aktuální.

Studentka se rozhodla studovat tento vztah na příkladu Spojených států amerických na přelomu 20. a 21. století. Využila k tomu okolnosti, že mezi roky 1987 a 2003 se v USA uskutečnilo velmi komplexní longitudinální šetření zaměřené na změny skladby domácností; z tohoto šetření bylo možné získat mimo jiné data o skladbě žen žijících v domácnostech podle jejich věku, úrovně vzdělání či zaměstnanosti a také počtu jejich dětí. Šetření proběhlo ve třech vlnách (1987-1988, 1992-1994 a 2001-2003). Nevýhodou tohoto šetření sice bylo, že se počet žen, které se výzkumu zúčastnily, postupně snižoval, ale na druhou stranu poskytlo jiné cenné informace.

Předložená diplomová práce je poměrně obsáhlá, má 177 stran, její členění je tradiční a obsahuje všechny požadované náležitosti, včetně abstraktu, seznamů zkratk, tabulek a příloh a použité literatury. Po technické stránce je předložena ve velmi pěkné úpravě, a to platí i pro tabulky a částečně i pro grafy: v textu je 37 číslovaných tabulek a 36 obrázků, což jsou vesměs grafy, v příloze je dalších 49 tabulek či grafů. Data uváděná v textu se vždy opírají o reálné hodnoty, které lze dohledat.

V úvodu studentka formuluje obecná východiska výzkumu a ve druhé kapitole představuje výzkumné otázky a hypotézy. Prvních šest hypotéz je spojeno s rozbořením populačního vývoje USA ve studovaném období, dalších devět s analýzou dat zvoleného výběrového šetření (National Survey of Family Growth).

Následují stručné kapitoly tři, čtyři až pět, z nichž kapitola tři je věnovaná zdrojům dat; zde je podrobněji popsáno především v práci využití longitudinální výběrové šetření, včetně jeho výhod a nevýhod, kapitola čtyři obsahuje metody výzkumu, tj. podrobně popisuje v práci použité metody binární a multinomické vícenásobné logistické regrese a uvádí rovnice použité při výpočtech. Výpočtové vzorce použité k analýze vývoje obyvatelstva jsou zařazeny do přílohy 1, předcházejí tabulkám s daty o vývoji obyvatelstva USA po roce 1950, které jsou obsahem kapitoly šest.

Kapitoly šest a sedm jsou zhruba stejně rozsáhlé, každá přibližně na čtyřiceti stranách. V šesté kapitole je představen vývoj obyvatelstva USA po roce 1950: nejprve početní růst včetně změn struktury obyvatelstva – podle věku, pohlaví, rasy a vzdělání; zde autorka vychází z dat sčítání lidu. Následuje představení základních trendů vývoje obyvatelstva, který začíná poněkud netradičně úmrtnostními poměry, pak pokračuje porodností, potratovostí, následují přehledy vývoje sňatečnosti a rozvodovosti, kapitolu uzavírají zahraniční migrace (spíše imigrace). Kapitoly jsou založeny na datech získaných buď z dat poskytovaných statistikou Spojených států nebo z mezinárodních zdrojů, zpravidla OSN, jsou doplněny tabulkami a grafy, vesměs sestavenými autorkou. Jde o standardní zpracování, postihující základní trendy pohybu obyvatelstva a také změny ve strukturách obyvatelstva USA.

Těžiště práce leží v kapitole sedm. Ta představovala pro autorku největší výzvu a zde také odvedla největší penzum práce. Zde autorka analyzovala data ze třech vln šetření NSFH, respektive analyzovala pouze data, která se týkala zvoleného souboru žen, které byly v první vlně, tj. v letech 1987-1988 ve věku 15-49 let; sledovala, nakolik jsou šance ženy být zaměstnanou případně úspěšnou v hledání zaměstnání ovlivněny jejím věkem, rodinným stavem, počtem a věkem dětí v domácnosti, úrovní jejího vzdělání. Jednotlivé analýzy, respektive jejich rozsah, jsou ovlivněny rozsahem výběrového vzorku, který se postupně zmenšoval; autorka ale důsledně výsledky testuje, na případnou malou vypovídací hodnotu

vždy upozorní. Také tato kapitola obsahuje tabulky, grafy případně diagramy, sestavené autorkou a řádně popsané.

Závěr práce je stručný, studentka se vrací k jednotlivým hypotézám formulovaným v úvodu a dokládá jejich platnost; pozornost věnuje především výsledkům z analýzy výběrového šetření, které jsou nejzajímavější a dokládají rozdílnost postavení žen na trhu práce v závislosti na jejich věku, vzdělání, rodinném stavu a počtu dětí.

Po obsahové stránce jde o práci velmi zdařilou. Studentka si stanovila jasný cíl práce a formulovala pracovní hypotézy, které následně ověřila. Odvedla přitom velké penzum práce, které vysoce přesahuje rozsah obvyklý pro diplomové práce. Je proto škoda, že v práci zůstala řada překlepů a neobratných stylistických formulací. Věcných chyb je v práci minimum a vznikly spíše nepozorností (např. v tabulce 3 na straně 49 u hrubé míry úmrtnosti).

Přes výše uvedené připomínky považuji práci za zdařilou. Autorka prokázala, že se ve zvolené problematice správně orientuje. Podle mého názoru splňuje práce Marie Retter *Vliv úrovně plodnosti žen na jejich zaměstnanost v USA mezi lety 1987 a 2003*, nároky kladené na diplomové práce v oboru demografie a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 18. ledna 2021.

Doc. RNDr. Ludmila Fialová, CSc.